

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ
ИҚТИСОДИЁТ
УНИВЕРСИТЕТИ**

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ**

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ БОЖХОНА
ҚЎМИТАСИ
БОЖХОНА
ИНСТИТУТИ**

**“ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИНИНГ
ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШИ ДОИРАСИДА
ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТНИ ДАВЛАТ
ТОМОНИДАН ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ”**

**мавзусида республика илмий-амалий анжумани материаллари
тўплами**

Сборник материалов научно-практической конференции на тему

**“АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА”**

Тошкент шаҳри, 2019 йил, 24 апрель

*D. Rasulev, i.f.d., prof.
F. Musayev, Magistratura
bo'limi talabasi, TDIU*

XXI ASRDA JAHON IQTISODIYOTIDA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING O'RNI

Jahon iqtisodiyotining rivojlanishidagi hozirgi tendensiyalar jamiyatning iqtisodiy hayotida axborot texnologiyalari va bilimlarning rolini oshirish bilan bog'liq. Shaxsiy kompyuterlar, yuqori tezlikdagi telekommunikatsiya va internetdan foydalanish natijasida iqtisodiyot innovatsion tarzda o'zgarib bormoqda. Bugungi kunda eng raqobatbardosh mamlakatlar - texnologik yangiliklarni takomillashtirish va ularga innovatsion yondoshayotgan mamlakatlardir. Mamlakatimiz taraqqiyoti-ning ushbu bosqichida global axborot makonida o'z o'rnini egallash muhim ahamiyatga ega. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sektorining rivojlanishi jahon bozoridagi raqobatbardoshlikni oshirishga imkon beradi va mamlakatni jadal tarkibiy siljishlar bilan tavsiflanadigan rivojlanishning yangi darajasiga olib chiqishga yordam beradi.

Bugungi kunda iqtisodiyotning globallasuvi sharoitida milliy iqtisodiyotlarning jahon bozoriga bog'liqligi va uning rivojlanishini belgilovchi omillar sezilarli darajada oshdi. So'nggi o'n yillikda jahon talabining jadal kengayishi va shunga muvofiq, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari mahsulotlarining xalqaro savdosi eng muhim tendensiyaga aylanmoqda. Global axborot texnologiyalari bozorida talabning shakllanish xususiyatlarini tahlil qilish, uning o'ziga xos xususiyatlariga bo'lgan talablarga asoslanib, axborot texnologiyalari uchun global talabni shakllantiradigan iste'molchilarning uchta asosiy guruhini aniqlash imkonini beradi:

– sanoat ishlab chiqarishi va xizmatlarni ko'rsatish bilan shug'ullanadigan xususiy va davlat korxonalari. Axborot texnologiyalarining asosiy iste'molchisi bo'lib, u bozorni yanada rivojlantirish uchun asosiy yo'nalishlarni belgilaydi va mahsulot va xizmatlarni yetkazib berish bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun amaliy dasturiy ta'minotga bo'lgan talabni, mashinalar va shaxsiy kompyuterlarni boshqarish uchun kompyuter va axborot xizmatlarining butun majmuasi uchun infratuzilma dasturlarini yaratadi. Global iqtisodiyotning deyarli barcha tarmoqlarida borayotgan raqobat sharoitida, boshqaruvning samaradorligini oshirishga intilgan kompaniyalar turli xil

integratsiyalangan boshqaruv tizimlariga (Enterprise Resource Planning Systems – ERP Systems, Customer Relationship Management Systems - CRM Systems, Product Service Management Systems – PSM Systems) murojaat qilishadi;

– ilmiy-tadqiqot muassasalari va universitetlar. Tadqiqot muammolarini hal qilish, moliyaviy va ma'muriy bo'linmalar faoliyatini, tadqiqot kutubxonalari, shaxsiy kompyuterlar uchun infratuzilma dasturlarini va katta hajmdagi axborotni qayta ishlash uchun kompyuter markazlari xizmatlarini avtomatlashtirishga qaratilgan dasturiy ta'minotga ehtiyoj sezadi;

– uy xo'jaliklari. Ular asosan shaxsiy kompyuterlar uchun infratuzilma dasturlariga, matn, audio, video va grafik ma'lumotlarni qayta ishlashga mo'ljallangan dasturlarga talab sezadi.

Zamonaviy innovatsiyalar oqimiga asoslangan holda, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hozirgi kunda jahon iqtisodiyotining eng katta segmentiga aylandi: jahon mahsulotlari ishlab chiqarishining 6,0 %ini (3,2 trln.), ish bilan bandlik darajasi – faol aholining 6-8 %ni, investitsiyalarning – 14-20 % qismi aynan ushbu segmentga tegishlidir. Bu sohaning o'sishi asosan ikkita omilga bog'liq:

– IT-texnologiyalarni tashkilotlarning biznes jarayonlariga, davlat mexanizmlariga va odamlarning kundalik hayotiga umumiy kirib borishi;

– IT-infratuzilmasidan ("IT-outsourcing" deb ataladigan) foydalanish bilan bog'liq, ixtisoslashgan tashkilotlarning ichki funksiyalarini bajarishda ushbu tizimning o'sish tendensiyasi.

1-jadval

2017-2019 yillarda dunyo bo'yicha IT xarajatlar (milliard dollar)

Ko'rsatkichlar	2017-yil		2018-yil		2019-yil	
	Xarajat-lar	o'sishi, % da	Xarajat-lar	o'sishi, % da	Xarajat-lar	o'sishi, % da
Ma'lumot markazi tizimlari	181	6,4	192	6,0	195	1,6
Korporativ PO	369	10,4	405	9,9	439	3,3
Qurilmalar	665	5,7	689	3,6	706	2,4
IT-xizmatlar	931	4,1	987	5,9	1,034	4,7
Telekommunikatsion xizmatlar	1,392	1,0	1,425	2,4	1,442	1,2
Hammasiga	3,539	3,9	3,699	4,5	3,816	3,2

Manba: Gartner (October, 2018)

Gartner ma'lumotlariga ko'ra, korxonalarning global IT xarajatlari 2018-yilda 3,7 mlrd. AQSh dollarga yaqin bo'lsa, 2019-yilda bu ko'rsatkich 3,816 mlrd. AQSh dollarni tashkil qilishi prognoz qilingan. Va o'sish foizi 3,2 %ni tashkil qilishi kutilmoqda (1-jadval)¹⁴³.

AKTga asoslangan mahsulot va xizmatlarni eksport qilish bo'yicha dunyodagi eng yirik subyektlar Irlandiya, Xitoy va Hindistondir. AKT sohasining jadal o'sishi har ikki mamlakat iqtisodiyotining o'sishida hal qiluvchi rol o'ynadi. 2004-yildan Xitoy AQSh bilan AKT eksporti bo'yicha raqobat qila boshladi. O'z navbatida, Hindiston axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida xizmat ko'rsatadigan dunyodagi eng yirik eksportchi bo'lib (ayniqsa, dasturiy ta'minot), shuningdek, biznes jarayonlarini autsorsing xizmati bo'yicha asosiy yetkazib beruvchi hisoblanadi.

Ya'ni global bozorda IT-autsorsing bo'yicha umumiy hajmi 60 milliard AQSh dollardan ortiq, dasturiy ta'minot eksporti esa kamida 50 foizni tashkil etadi. Dasturlar eksporti bo'yicha Hindiston yiliga 10 milliard AQSh dollar daromad oladi, Irlandiya yiliga 4 milliard AQSh dollar daromad bilan ikkinchi o'rinda turadi, Xitoy esa yiliga 3 milliard AQSh dollar bilan o'rinni, Rossiya 1 milliard AQSh dollar daromadi bilan to'rtinchi o'rinni egallaydi.

*G. Zubaydullayeva, TDIU
Magistratura bo'limi,
MXI-01 guruh talabasi*

THE CONTENT, PURPOSE AND BENEFITS OF FOREIGN TRADE ZONES

It is clear that free economic zones play an important role in the economics of any country. Free economic zones according to functions are divided into several types: trading, industrial-manufacturing, technical integration, service zones and complex zones.

A free-trade zone (FTZ) is a class of special economic zone. It is a geographic area where goods may be landed, stored, handled, manufactured or reconfigured and re-exported under specific customs regulation and generally not subject to customs duty. Free trade zones are generally organized around major seaports, international airports, and

¹⁴³ <https://www.crn.ru/news/detail.php?ID=131176>